

(Вечерње новости, 20.07.2009)

Медији су препуни прича о женама које су претрпеле некакве облике насиља у породици, о сигурним кућама, женским правима... То, наравно, не значи да мушкарци баш никада нису жртве доминантних и ратоборних супруга и девојака. Само, они то, најчешће због сујете, прећуткују и трпе уцене, увреде и шамаре, остављајући нас да се запитамо када је и како свет, од друштва у ком је мушка реч углавном била гласнија и цењенија од оне коју изговори жена, дошао у фазу да се језичак на ваги полова благо помери у корист онога којег називају – лепши. На ово, али и многа друга питања, одговара наша саговорница Јована Папан, културолог и уредник у часопису “Нова српска политичка мисао”.

Јесу ли мушкарци и даље јачи пол или су слабији него што мислимо?

- Ворен Фарел је рекао да је снага жене њена фасада слабости, а слабост мушкарца његова фасада снаге. Заиста, мушкарци се доживљавају као јачи и моћнији, жене као нежније, саосећајније и брижније, због чега је друштво данас далеко "пажљивије" према женама. С друге стране, та моћ мушкараца данас је објективно много мања него што је била. Друштво се у 20. веку доста променило и мушкарац је изгубио део своје снаге коју је црпео из друштвених привилегија - закон, обичаји и вредносни систем све мање га стављају у доминантну позицију. То, наравно, доводи до „кризе мушкости“, јер је угрожен онај аспект мушког идентитета који је потицао из друштва.

Захваљујући америчким феминисткињама, изгледа да су се жене избориле за много слобода, неки чак тврде да их сада имају више него мушкарци, да су заштићеније. Слажете ли се са тим?

- Жене су много постигле у изједначавању са мушкарцима, али друштво је подсвесно руковођено идејом да су оне и даље главне жртве система који фаворизује мушкарце. Предрасуде да су мушкарци јачи врло су снажне код свих који спроводе закон, па мушкарци теже остварују нека своја права, нарочито по питању очинства – жени се више верује и она се доживљава као погоднији старатељ детета. Мушкарац данас има мање

Да ли је „мачо“ коначно мртав?

Пише: Јована Папан
среда, 22 јул 2009 16:36

слободе по питању свог идентитета него жена. Од њега се очекује да буде јак и мужеван, али и крајње осећајан када је потребно, да подржава феминизам, истовремено се понашајући традиционално кавалерски. Док жене своју каријеру доживљавају као опцију и симбол своје ослобођености и тријумфа, доказ да сада могу да бирају свој живот, за мушкарце је каријера притисак, минимум који се очекује од њих и једини избор који имају осим губитништва.

Жене су, дакле, отишле у крајност. Да ли су мушкарци збунени таквим развојем догађаја?

- Феминизам на Западу после изузетно непријатељског става према мушкарцима и својеврсне „класне борбе“ у којој једна страна мора поразити другу, данас је много блажи и одликује се далеко већим плурализмом. Међутим, идеја о мушкости као друштвеном злу и антагонизму полова оставила је дубоког трага на савремено друштво. Док феминизам све више на мушкарца и жену гледа као на савезнике, дотле у популарној култури и даље имамо поделу на негативце (мушкарце) и позитивце (жене), што се види у рекламама, филмовима, серијама. Као да у медијима данас постоји правило - ако није зао или насилан, мушкарац онда мора бити глуп и смотан, отприлике као Хомер Симпсон. У сваком случају инфериоран у односу на жену.

Робује ли и наше друштво стереотипу да су мушкарци по правилу грубијани, а жене добре и незаштићене?

- Стереотип да су мушкарци грубијани има у себи доста истине. Они јесу физички снажнији и склони да конфликте решавају користећи своју снагу. Жене јесу физички слабије и „незаштићене“, и људска друштва су одувек имала снажне кодексе који су штитили жене од мушке „грубости“. Стереотипи јесу променљиви, мада су јако живава, а неки су условљени трајним особинама полова, као што су физичка снага, инстинктивна понашања и слично. Оно што је лоше јесте када ти неминовни стереотипи постану „институционализовани“, црно-бели, и када се користе као аргумент за полно супарништво и остваривање интереса једне од страна. Било као аргумент мушкараца да „жене треба да остану у сигурности свог дома“, било као аргумент жена да „мушкост треба потиснути на маргине као извор свих зала“.

Постоје ли нека занимања која су, по правилу, “забрањена зона” за мушкарце?

- У занимањима где се ради са децом постоји евидентна дискриминација према мушкарцима због предрасуда о неспособности мушкараца да брину, или због страха од сексуалног злостављања деце. То је добрим делом резултат медијске сатанизације мушкараца као сексуалних предатора, изопачених и агресивних. Оно што се заборавља јесте да су жене у готово истој мери починиоци злостављања, занемаривања или убистава деце.

Како се жене код нас физички обрачунавају са партнерима? Шта у Србији преовлађује – шамари, чупање за косу, шутирање...?

- Жене користе различите методе, јер не могу да се ослоне на сирову снагу као мушкарци - оне су склоније да партнера гађају предметима, шамарају, шутирају, гризу, и нападају их када су мање способни да се бране, нпр. док спавају, док мушкарци жестоко ударају или даве, што резултира озбиљнијим и видљивијим повредама. Неке студије показују да жене користе злостављање ради контролисања у истом проценту као и мушкарци, да су у везама склоније физичком насиљу него мушкарци, да доминирају када је у питању неузвраћено насиље (71 одсто). Истраживања психолога показују да су насиље и агресивност прилично симетрично распоређени међу половима, или да жене чак предњаче као починиоци, само су ефекти женског насиља мање очигледни. Према неким истраживањима у свету, око 40 одсто мушкараца је доживело неки облик малтретирања, мада су све те бројке и критеријуми који се користе врло спорни, као уосталом и када се ради о насиљу над женама. У Србији не постоје озбиљне студије о мушкарцима као жртвама насиља у породици, али они који се баве пружањем помоћи жртвама сведоче да им се обраћају на десетине мушкараца који су жртве својих супруга.

Коме се тада обраћају? Наилазе ли на разумевање?

- Мушкарци крију да су жртве насиља својих жена, што због сујете, што због осуде друштва. Међутим, они који одлуче да признају свој положај и затраже помоћ од социјалних служби, телефонских служби за помоћ, сигурних кућа - често наиђу на затворена врата. Одговор који добијају је да они не знају како да помогну мушкарцима жртвама породичног насиља, да за то нема законске регулативе, за то нема међународне конвенције. У суседним земљама, подаци о насиљу над мушкарцима полако се пробијају до јавности, захваљујући удружењима за заштиту очева. Формирање удружења против женског насиља над мушкарцима у Србији такође је у току.

Све до недавно говорило се да живимо у свету мушкараца. Да ли су улоге променене?

- Мада се о „кризи мушкости“ говори дуго, данас се с правом поставља питање да ли је „мачо“ коначно мртав. Рецесија је на Западу, нарочито у САД, мушкарце претворила у издржавани пол, а трендови који последњих деценија иду у прилог женама као да уводе свет у "еру матријархата". Жене су данас те које предњаче у образовању, и ускоро ће на два факултетски образована мушкараца у Америци долазити три жене са истим квалификацијама. Исланд и Литванија већ су мушкарце на власти заменили женама-спасиоцима као одговор на кризу за коју је оптужен "мушки корпоративни капитализам". Могло би се рећи да жене данас имају далеко бољи пи-ар од мушкараца и далеко бољи имиџ у друштву и култури. У психологији је већ познат тзв. "жене су предивне" ефекат, односно тенденција оба пола да имају боље мишљење о женама. Може се рећи да је шамар жене мушкарцу политички коректан. Или, како је Фарел рекао, када мушкарац удари жену – то завршава тужбом, када жена удари мушкараца – то заврши на разгледници.

Сматрате ли да су жене постале агресивније? По чему се то види?

- Жене данас јесу агресивније у неком експлицитном смислу, односно, њихова агресивност је очигледније природе него што је била раније. Од жена се више не захтева да буду увек сталожене, стрпљиве и мирољубиве, да никад не подижу глас. Свест о неправедној улози жене као жртве мушке агресије кроз историју, имплицитно је женама данас дала својеврсан „кредит“ за агресивност, по систему „ако су нас тукли толике векове, имамо и ми права сада да нешто од тога вратимо“. Жене су свесне да им је више дозвољено, и то користе. Напросто, оне се не понашају другачије него мушкарци који су своје привилегије веома користили у прошлости. Класична женска агресивност мање је физичка а више вербална, суптилнија је и пасивнија, и најчешће је у форми пребацивања, омаловажавања. Она обично циља на его и самопоуздање мушкараца (безвредан си, неспособан), и карактерише се као "емоционално" и "психичко" злостављање. Као облик женске агресивности често се наводи и манипулисање децом, када се мужеви уцењују претњама да неће моћи да виђају децу, или децу окрећу против њих. Не треба, међутим, заборавити да су и један и други пол далеко агресивнији према припадницима сопственог пола. Код жена је то нарочито изражено у периоду адолесценције, као тзв. синдром "злобне девојке", која уме да се понаша изузетно сурово, као на пример у недавном медијски експонираном случају злостављања и снимања школске другарице.

Да ли је „мачо“ коначно мртав?

Пише: Јована Папан
среда, 22 јул 2009 16:36

(Разговарала Сузана Бијелић)